

ATT BYGGA KLÄTTERVÄGG

En informationsbroschyr om att bygga klättervägg

Svenska
Klätterförbundet

Innehåll

Inledning	4
Planering	9
Finansiering.....	13
Anläggning & Lokal	19
Design av vägg	27
Drift	49
Kontroll av Utrustning & Klättervägg.....	61
Svenska Klätterförbundet.....	65
Mer information	67

© Svenska Klätterförbundet 2018
Författare: Linda Oscarsson
Layout: Magnus Hjelm
Korrektur: Karin Persson (SKF kansliet), Per Forsberg (anläggningskommittén), Robin Dahlberg (säkerhetskommittén), Jon Moln-Teike (Kiruna KK), Joel Nyberg (fd styrelsen), Johanna Wernqvist (SKF kansliet), Andreas Enqvist (SKF kansliet)
Projektledare: Linda Oscarsson
Fotografer: Kiruna KK (omslag), Skellefteå KFUM (s. 2-3), Sascha Karilampi (s. 7, 11,48), Sergio Silva (s.28-31,33), Carlos Cabrera IKSU (s.42), Jonas Paulsson (s. 44), Jocke Lundbäck, Eskilstuna KK (s. 64) Rawpixel (s.8, 37),
Övriga bilder: Magnus Hjelm.
Första utgåvan 2018

Inledning

Denna information utger sig inte för att vara heltäckande inom ämnet bygga klättervägg. Den bör endast ses som ett stöd och en vägledning i processen att bygga klättervägg. Innehållet är främst baserat på klätterklubbers erfarenheter och anläggningskommitténs arbete men även på information från kommuner, väggleverantörer, bidragsgivare och övriga relevanta aktörer. Den vänder sig i första hand till klubbar, men även andra aktörer kan ha nytta av informationen. Informationen är gällande i skrivande stund och kan ändras med tiden, för senaste uppdateringar kontakta Klätterförbundet.

Vem är klättraren

Alla kan klättra, man kan säga att det sitter i våra gener. Klättring är en idrott för hela livet, där flera generationer kan mötas och utföra samma typ av rörelser. Klättring finns i stort sett tillgänglig för alla oavsett kultur, ålder, ursprung/nationalitet eller funktionsnedsättning.

Det är viktigt att förstå att klättringen i grunden är en individuell idrott, där man utmanar sig själv att prestera bättre. För repklättring behöver man en partner, men för bouldering kan man vara ensam. Dock är klättrare sociala och gärna utövar sporten i grupp. Varför är detta viktigt att poängtera? Jo, för utformningen av klätteranläggningen. Inomhusklättring är lite som "att gå på gym", dvs att man helst vill ha tillgång 24 h/dygnet så att man kan träna när det passar ens egna schema. Man bygger ju inte ett gym på kortsidan av gympasal utan någon skiljevägg, det samma gäller klättring. Är det en multihall som ska byggas, ska klättring gå att utföra trots att andra idrotter pågår samtidigt i lokalen.

Definition klättervägg

De typer av klätterväggar som omfattas i denna vägledning hör **inte** till den kategorin som återfinns på allmänna lekplatser och lekland. Klättring avser i denna guide att syfta på träning och tävling på väggar som främst är konstruerade efter europeiska standarder för artificiella klätterväggar.

Klättring på olika sätt

Grunden i klättring är att ta sig nerifrån och upp. Den förflyttningen kan göras både inomhus och utomhus och med olika hjälpmedel. Detta har gjort att man delat in klättring i olika discipliner:

Bouldering

Bouldering är en klätterform som sker på låga väggar upp till 4,5m höga. Istället för att använda rep som säkerhet används stötupptagande madrasser/tjockmattor som finns under klättraren nedanför väggen. På varje väggsektion kan det finnas många olika vägar upp (så kallade problem) för att ta sig upp och det är vanligt att man måste göra många försök innan man till slut klarar ett problem. Klättringen är väldigt atletisk på varierande lutning och svårighetsgrad. Man faller väldigt ofta och ibland okontrollerat när man bouldrar och det är viktigt att hålla mattan ren och fri från föremål.

Topprepsklättring

Topprepsklättring är en form av klättring där man använder sig av ett rep som sitter fäst i toppen ovanför klättraren. Man är två personer, en som säkrar och en som klättrar. Fästpunkten kallas ankare och består av två fasta punkter med olika varianter av kedjor och karbiner. Den första klätterstil en nybörjare kommer i kontakt med är oftast topprepsklättring eller bouldering.

Ledklättring

Vid ledklättring har klättraren repet under sig och fäster det i säkringspunkter allteftersom klättraren kommer uppåt. Konsekvensen av ett fall blir att klättraren faller ned till senaste säkringspunkten och blir hängande där. Säkringspunkterna består av karbinpar med slinga emellan så kallad kortslinga/quickdraw som fästs i bulthängare på vägen upp.

Övriga klätterstilar på inomhusväggar

Ovan beskrivna discipliner är de mest populära och som erbjuds i majoriteten av Sveriges klätterhallar. Utöver det finns Speed, som innebär att två personer klättrar topprep bredvid varandra på tid, på en specialdesignad speedvägg. Klättring kan även ske med yxor och stegjärn så kallad drytooling, en variant på isklättring som kan ske på artificiella klätterväggar.

Planering

Verksamheten på klätterväggar kan vara oerhört skiftande, allt från små väggar med kanske 10 aktiva besökare i månaden till stora öppna klättergym med hundratals besökare varje dag. Ägare till klätterväggar kan vara ideella klätterklubbar, kommunala institutioner som skolor eller fritidsanläggningar, eller privatpersoner. Trots de stora skillnaderna i verksamhet finns det mycket gemensamt för klätterväggarna. För att uppnå en ändamålsenlig klättervägg med hög säkerhet är planeringsstadiet mycket viktigt.

Frågor att besvara

Stöd för att upprätta en verksamhetsplan.

Varför ska det byggas? Saknas det klätterhall på orten? Är det för trångt i den befintliga hallen? Är den befintliga väggen undermålig och behöver uppdateras? Är målgruppen en annan? Har önskemål framkommit?

Vem är det som ska bygga, klubb/skola/kommersiell? Till vem bygger ni? Målgrupper utifrån ålder, antal, utövar nivå, intresse?

När ska det byggas och vara klart? Vad är realistiskt utifrån planering och finansiella mål.

Hur ska anläggningen utformas utifrån behov? Hur ska det finansieras? Identifiera bidragsgivare och möjliga samarbetspartners i er region. Formulera er "säljpitch"! Ska ni bygga själva eller anlita väggleverantör? Vilka är de ekonomiska ramarna? System för inträde/väggavgift?

Var ska ni bygga? Hyra, köpa, bygga nytt, dela med andra sporter, bygga ut/om, uppdatera gammal lokal/vägg.

Vad ska byggas, rep/boulder? Hur stor ska anläggningen vara? Vad behövs förutom klätterväggar, såsom omklädning, övriga "häng" utrymmen för klubben, andra träningsmöjligheter och gymredskap, plats för rengöring av grepp? Definiera tillgänglighet, tagg/kod/nyckel/öppettider, anställda?

Checklista, hur skaffar man sig en klättervägg?

Detta är förslag på punkter som kommer upp i byggprocessen, kanske inte nödvändigtvis i just denna ordning.

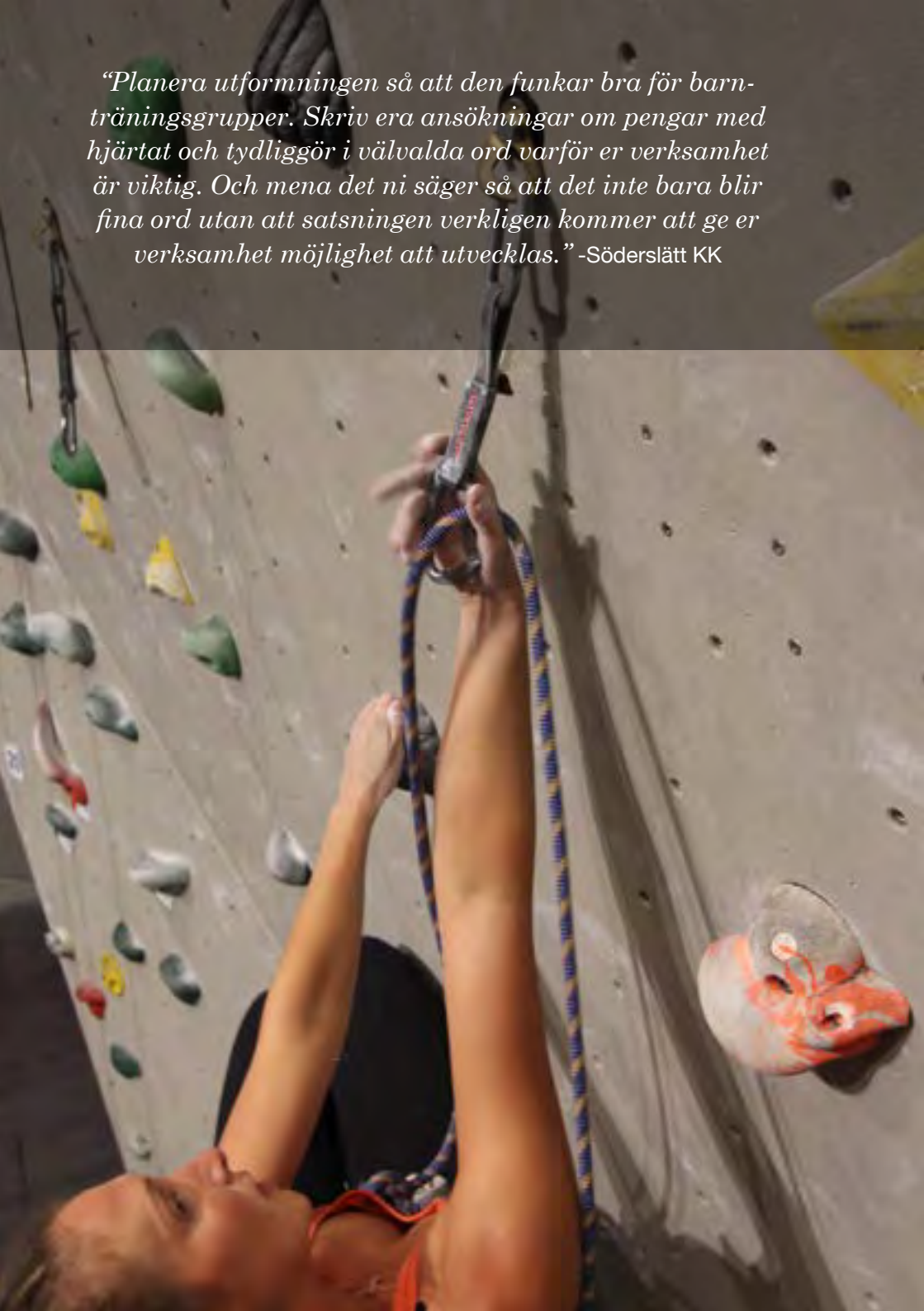
- ☐ Se till att klubben har rapporterat och sökt statligt LOK-stöd samt kommunalt aktivitetsstöd (ibland kallat Kommunalt LOK-stöd) för barn och ungdomar. (Visa att ni har barn och ungdomsaktiviteter så kan bidragssökandet gå smidigare)
- ☐ Kartlägg lokala behov. Ta kontakt med relevanta samarbetspartners, distriktsidrottsförbundet, SISU, Idrottsutbildarna, Kommun, Skolor etc.
- ☐ Hitta en lokal. Undersök existerande och planerade projekt. Ska det byggas någon idrottsanläggning? Finns det någon anläggning i kommunen som behöver byggas om/ut? Kan klättringen vara med där? Går det samarbeta med andra sporter?
- ☐ Forma en arbetsgrupp med olika kompetenser och uppgifter. Exempelvis, någon som är bra på avtal, budget och någon som kan byggprocesser, design etc. I den bästa av världar har man en jurist, ekonom, byggare och arkitekt knutet till projektet. Sök er utanför klubben om ni saknar någon kompetens!
- ☐ Besök och kolla på andra väggar för inspiration.
- ☐ Gör en ritning/skiss på önskad design av vägg. (Ta även med eventuella utrymmen för tvätta grepp, förvaring, systemvägg/gym etc)
- ☐ Ta fram en presentation för projektet som kan användas i samtal med andra aktörer. (Med all fakta, målgrupper och siffror, förslag på storlek, ritning, budget/kostnad.)
- ☐ Hitta leverantör, ta in offerter, jämför, gör en matris.
- ☐ Ta reda på och definiera utrymnings- och brandskyddsregler som gäller för den klätterhallsutformning som ni önskar.
- ☐ Skaffa finansiering, förhandsgodkännande
- ☐ Utveckla och bestäm designen/vägg utformningen tillsammans med vald leverantör.

- ☐ Bygga väggen.
- ☐ Skumpa och invigning, tacktal till sponsorer!
- ☐ Utvärdering av projektet, vad gick bra/dåligt.
- ☐ Utbilda instruktörer, ledbyggare och ledare till klättraträning och Barn och Ungdomsgrupper (BoU).

Vad är statligt LOK-stöd?

Förkortningen LOK står för lokalt aktivitetsstöd och kan sökas av varje idrottsförening, ansluten till något av de specialidrottsförbund som tillhör RF och som bedriver verksamhet för deltagare i åldern 7-25 år. LOK-stödet finns för att stödja föreningsdriven barn- och ungdomsidrott. Du ansöker om statligt stöd via din förenings webbsida i IdrottOnline. Du kan söka LOK-stöd om din förening är ansluten till något av de Specialidrottsförbund (SF) som tillhör Riksidrottsförbundet (RF). För att kunna söka LOK-stöd behöver din förening också ha en aktiv hemsida i IdrottOnline. Det betyder dock inte att din förening måste använda den som publik hemsida.

A photograph of a person climbing a rock wall. The climber is wearing a black tank top and a blue and white patterned scarf. They are holding a blue and yellow rope. The rock wall is grey and has various colorful holds (green, yellow, red, white). The climber is looking up at the wall.

*“Planera utformningen så att den funkar bra för barn-
träningsgrupper. Skriv era ansökningar om pengar med
hjärtat och tydliggör i välvalda ord varför er verksamhet
är viktig. Och mena det ni säger så att det inte bara blir
fina ord utan att satsningen verkligen kommer att ge er
verksamhet möjlighet att utvecklas.” -Söderslätt KK*

Finansiering

Egna medel i klubben

Sikta på att ha en god ekonomi i klubben. Det kan vara bra att ha en liten marginal på medlemsavgifter och väggavgifter. Det går även ordna events, loppis, lottförsäljning och liknande för att dra in lite extra pengar i samband med projektet. Men se dock till att följa skatteverkets regler. Tänk också på att medlemsförsäkring inte gäller vid vissa typer av inkomstbringande aktiviteter. Kontakta Klätterförbundets kansli om ni vill ha hjälp och tips på aktiviteter.

Bidrag

Nedan följer de vanligaste bidrag som har förekommit när klätterklubbar sökt finansiering tidigare. Det finns garanterat en hel del andra bidrag som skulle vara högaktuella för just er klubb. Det finns specifika bidragsböcker och konsulter att rådfråga för mer information.

Att tänka på:

- ☐ Hyreskontraktet kan påverka om ni får bidrag eller ej. Exempelvis, kan distrikts idrottsförbunden kräva att det ska finnas ett nyttjanderättsavtal mellan klubb och hall/kommun på minst 3 år. Arvsfonden däremot kan kräva längre kontrakt, gärna 10 år.
- ☐ Kontakta ert distrikts idrottsförbund och SISU i ett tidigt stadium för stöttning. Samt läs på ordentligt vad som gäller för respektive bidragsgivare.
- ☐ Kommunen och Klätterförbundet vill se klubbens BoU aktiviteter. Sökt statligt LOK-stöd (Klätterförbundet) och aktivitetsstöd (kommun) kan hjälpa er att få bidrag.

“Både lokalen och klätterväggen är privatägd. Vad gäller klätterväggen finns dock ett tioårigt nyttjanderättsavtal som Skånes Idrottsförbund bistod med att upprätta mellan klubben och fastighetsägarna.” - Söderslätt KK

SISU Idrottsutbildarna

Ta kontakt med SISU så tidigt ni kan för att lägga upp en projektplan, ni får bidrag för alla sammankomster i “väggprojektet”. SISU ger även bidrag för all utbildningsverksamhet, exempelvis ledbygge eller examination/kurser för instruktörer, tränare, samt för föreläsare och kurslitteratur.

Klätterförbundets Idrottslyft

Idrottslyftets (IL) bidrag från Klätterförbundet går att söka för många olika aktiviteter, såsom anläggningsstöd, utbildning, läger, etc. För anläggning kan du (i skrivande stund) få max 50 000 kr. Dock är det krav om sökt statligt LOK-stöd för att få IL. Läs mer på Klätterförbundets hemsida under “bidrag att söka” och ansök sedan via idrottonline.

Vad är SISU?

Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna är ett studieförbund som erbjuder idrottens föreningar och förbund utbildning och utveckling på ett lättillgängligt sätt. På riksnivå fungerar de som ett stöd och en resurs för de specialidrottsförbund och medlemsorganisationer som vill utveckla sin organisation och verksamhet. För den regionala och lokala verksamheten ansvarar distriktsorganisationen, som totalt består av 20 distrikt. För arbetet på denna nivå består målgruppen av de olika specialdistriktsförbunden med tillhörande idrottsföreningar.

Distriktsidrottsförbundens anläggningsbidrag

Anläggningsbidragets storlek kan variera mellan distrikt men ligger ofta runt ca 400 000 kr. Ansökan ska innehålla bl a; verksamhetsberättelse, klubbens beslut att söka pengarna, revisionsberättelse och finansieringsplan. Det finns ett krav på medfinansieringsintyg innan ansökan kan godkännas. Samt nyttjanderättsavtal om minst 3 år på lokalen. Även här, viktigt att redovisa statligt LOK. Kontakta ert distriktsidrottsförbund samt SISU för hjälp med ansökan och övriga frågor.

Kommun/region

Sveriges kommuner och regioner varierar otroligt mycket beroende på deras ekonomi och intresse för olika idrotter. Kommunen kan bidra på olika sätt som exempelvis; tillhandahålla lokal/subventionera hyran till klubben, tillhandahålla mark, agera som medfinansier i projektet etc. Varje kommun har en avdelning som fokuserar på att stötta idrottsföreningar samt avdelningar för idrottsanläggningar, kultur, fritid och samhällsutveckling. Surfa in på relevant kommun och försök hitta relevanta kontaktpersoner. Se till att få en bra kontakt med ert lokala fritidskontor.

Vad är ett DF?

Distriktsidrottsförbund (DF) är Riksidrottsförbundets regionala kontor. Sverige är uppdelat i 20 distrikt med ett förbund i varje. I vissa distrikt finns också lokalkontor. Distriktsidrottsförbunden samarbetar med Svenska Idrottsrörelsens Studieförbund-distrikten (SISU). Inte bara RF är uppdelat i distrikt, utan även flera sporter och idrottsgrenar. Deras distriktsorganisationer kallas specialdistriktsidrottsförbund (SDF) till exempel stockholms eller smålands klätterförbund.

Distriktsidrottsförbunden har till uppgift att bland annat :

Ge praktisk service till SDF och föreningar i distriktet, Företräda den regionala idrotten gentemot kommuner och landsting, Bedriva idrottspolitisk opinionsbildning i regionen, LOK.

Stöd som bör finnas tillgängligt i alla kommuner

- ☐ Medlemsstöd och Aktivitetsstöd ges för barn och ungdomsverksamhet. Bidrag för antal medlemmar och närvaro vid sammankomster. Måste rapporteras via APN-idrottonline, det är inte samma som statligt LOK stöd.
- ☐ Verksamhetsstöd går att söka om man sökt medlemsstöd och aktivitetsstöd. Går att söka för lite vad som helst och efter behov i föreningen. Går då att få upp till 50% av åtgärdskostnaden. Krav på medfinansiering på andra 50% av kostnaden, som kan vara exempelvis idrottslyft, sponsring/bidrag etc.
- ☐ Kommunen kan inte ge driftsbidrag till förening som hyr en lokal privat. Men om klubben äger lokalen kan de få lokalstöd av kommunen, upp till 75% av kostnader såsom el/vatten/etc. Eller 1000kr/per BoU upp till 75% av själva kostnaden. (Krav om sökt medlems- och aktivitetsstöd)

Allmänna Arvsfonden

Arvsfonden delar ut pengar till projekt som bidrar till att stärka barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning. Ideella organisationer, föreningar, stiftelser, kommuner, skolor och sjukhus kan få pengar ur Arvsfonden. Projekt där sociala aktörer, offentliga samhällsorgan/sociala myndigheter och ideella organisationer samarbetar har stora möjligheter att få stöd.

Det finns krav på att verksamheten ska finnas i minst 10 år. Verksamheten ska vara tillgänglig och öppen för alla. Även integration kan vara en viktig aspekt att få med i ansökan. Föreningen/klubben måste vara huvudsökande. Det stärker ansökan om kommunen är med i projektet.

De kan ej finansiera gymtrustning men vägg och grepp ses som anläggning, om föreningen äger inventarierna. Kan ej söka för samma anläggning inom 3-5 år.

Arvsfonden bidrar endast till nya projekt och det är krav om "nytt på orten": Repväggar kan bedömas som nytt om bara bouldering finns. Det vill säga, att om det redan finns någon gammal vägg kan det hindra er från att få bidrag.

Nya föreningar kan inte söka inom 2 år. Om det inte finns någon klätterklubb vid tillfället är ett tips att skapa en "klättersektion" i en befintlig idrottsförening.

De gillar "aktivitetshus" där många olika målgrupper kan samsas om lokalen.

De finansierar max 70- 75% av totalbeloppet inklusive moms. Viktigt med krav på medfinansiering!

Obligatoriska möten med arvsfonden under ansökningsprocessen kan förekomma, hör med dem vad som kommer gälla för just er.

Jordbruksverket

Det finns en hel del pengar att söka via jordbruksverket och länsstyrelsen. Exempel är bygdemedel och projektstöd i fritids- och idrottsanläggningar som handläggs av länsstyrelsen. Dock är deras främsta intresse att projektet ska involvera och gynna landsbygden. Här får man dock pengar i efterhand och de är väldigt noga med att alla siffror ska stämma samt att de får ta del av alla fakturor rörande projektet.

Swedbank och sparbanksstiftelser

Kolla alltid med era lokala sparbanksstiftelser och swedbank för aktuella bidrag och stöd hos dem. Belopp och vilka projekt som kan söka stöd varierar dock mellan regioner.

Andra finansiärer, investerare & samarbetspartners

Finns det någon "Ingvar Kamprad" kopplad till orten? Eller andra företag som kan tänka sig att investera? Det finns exempelvis idag ett stort intresse hos "vanliga gym" att bygga boulderväggar, kanske det går att samarbeta där?

"Om ni ska söka pengar från jordbruksverket, se till att ha ordning och reda på ekonomin. Anlita helst en riktig ekonom för att göra processen smidigare". - Bohuslän KK

Anläggning & Lokal

Delad lokal

Kommunala anläggningar

Kommuner ska ha en detaljplan för områden där sportanläggningar ska finnas med. Kolla med kommunens kultur och fritids-avdelning för sportanläggningar, vad som är på gång i er kommun. Ofta finns det stora möjligheter att få med klättring i så kallade allaktivitetshus, idrottsanläggningar eller multisportsarenor. Att dela lokal med andra sporter kan ha för- och nackdelar:

Fördelar: Möjlighet att söka fler bidrag, tillgång till gemensamma utrymmen såsom wc, duschar, och omklädning. Det kan ske positiv "korsbefruktnings" mellan olika idrotter.

Nackdelar: Begränsad åtkomst, måste ta hänsyn till andra idrotter, kräver tydlig kommunikation för klättringens behov.

Placering av klättringen i den gemensamma lokalen

Det bästa är nästan alltid om klättringen får en egen avstängd yta, dels för säkerhetens skull men även för tillgång och åtkomst. Det bästa är en egen ingång med exempelvis kodbricka eller nyckel. Det är viktigt med någon form av skiljevägg, så det inte flyger bollar in på väggen, dvs att klättringen ska vara självständig mot andra sporter som vistas i lokalen samtidigt. Finns flertal exempel på väggar som har begränsad tillgång eftersom de inte går att skärma av mot andra i lokalen.

Vad är en "normal hyra"?

Hyran kan variera mycket beroende på region, läge, skick och ägare samt eventuella subventioner från kommun. Hyran bör spegla vad som finns i lokalen såsom värme, ventilation, toalett/dusch, samt kontraktstid och läge (parkering, kollektivtrafik etc). Exempelvis kan en rå hall ligga runt 5-600 kr/kvm medans en med mer faciliteter kanske runt 1000 kr/kvm

Kommunal vägg och avtal mellan kommun & klubb – Tips från Kiruna KK

- ❑ I avtalet är det klubben som nyttjanderättshavare som bestämmer vilka som får klättra på väggen. Ni har också rätt att begränsa närliggande ytor om ni måste, med hänsyn till säkerheten för klättrarna.
- ❑ Försök att vara med i beslutsprocesserna så mycket som möjligt. Kommunerna brukar vara välvilliga men det är inte alltid de som tänker på att era verksamheter ibland har vissa unika behov.
- ❑ Se till att ha kontroll över hur och när klättring får ske, i syftet att få en helhet. Om det är flera aktörer som har "samma" rätt att nyttja ytan är det upplagt för konflikt. I sådana lägen hamnar klubben ofta tvåa. Det vill säga, se till att ni har ensamrätt för väggen och att detta gäller även kommunens skolor.
- ❑ Lägg till en paragraf om att skolverksamhet ska få klättra gratis förutsatt att lärare har rätt utbildning och följer klubbens säkerhetskrav. Då slipper ni framtida problem.
- ❑ Tänk på att kommunala processer är tidskrävande och det är inte alltid de har koll på allt. Se därför till att vara väl förberedd och våga ligga på.
- ❑ Sträva efter egen ingång.
- ❑ Se till att avtalet reglerar vem som står för underhåll, inspektion med mera. Om kommunen står för det, se till att det regleras hur det ska göras. Definiera även vem som ansvarar för att väggen uppfyller kraven i produktsäkerhetslagen.

Renovera & bygga om lokal

I lite större städer brukar det oftast gå att hitta någon lokal att hyra som går att använda till klättring, såsom lager, industri eller liknande. Där kan det även finnas möjligheter att höja taket som exempelvis Klättercentret i Solna gjorde vid sin renovering. Mycket viktigt att tänka på, är att om en industribyggnad görs om till en klätterhall går det från industri till samlingslokal (dvs ändrad användning) vilket är bygglovspflichtigt. Det kan bli dyra ombyggnationer om det är fel förutsättningar och om exempelvis brandskyddet ska bli rätt. Kontakta det lokala bygglovskontoret med era ideer och se sedan till att lokalen är godkänd för klätteraktivitet innan ni gör något.

Bygga ny lokal

Att bygga en helt ny lokal kan behövas på orter där det inte finns några möjligheter att hyra in sig i någon befintlig industrilokal eller idrottsanläggning. Det går att bygga en hall utan speciellt mycket isolering, det vill säga en enkel stålkonstruktion men det är inte alltid så bekvämt att klättra på vintern då. Därför är det bästa att kontakta lite olika företag som bygger denna typ av lokal och be om offert. Det finns ett flertal företag som erbjuder allt från enkla hallar till arkitektritade stålbyggnader. Dock kan det vara svårt för en lekman att bedöma offerter och sätta sig in i alla detaljer gällande markberedning, brandskydd, el, vatten, nybyggnadsgarantier etc. Vår rekommendation är att tillsätta en fackman/erfaren byggare för att leda själva hallbyggandet. Exempel på en klubb som byggde en helt ny lokal från grunden är Bohuslänns klätterklubb och deras Broboulder i Brodalen.

Juridiska krav på byggherre

Gemensamt för alla byggarbeten, även för bygge av en klättervägg, är kraven på byggherren, dvs i detta fall klubben. Boverket definierar ansvaret enligt följande: *“Byggherre är den som för egen räkning utför eller låter utföra projekterings-, byggnads-, rivnings- eller markarbeten. Byggherren behöver inte vara en fysisk person utan kan även vara en juridisk person som till exempel ett företag, en bostadsrättsförening, en kommun eller en annan myndighet.”*

“Det är byggherren som ska se till att alla bygg-, rivnings- och markåtgärder genomförs enligt de krav som gäller för åtgärden. Detta gäller även om åtgärden inte kräver lov eller anmälan. Kraven som avses finns i plan- och bygglagen, PBL, och dess föreskrifter. Kraven kan även finnas i beslut som har meddelats med stöd av lagen eller dess föreskrifter. Med föreskrifter avses Plan- och byggförordningen, PBF, och föreskrifter som Boverket har meddelat med stöd av bemyndigande, exempelvis Boverkets byggregler, BBR. Det här innebär till exempel att byggherren ska se till att eventuella lov följs och att de tekniska egenskapskraven uppfylls.

Byggherren kan även ha skyldigheter enligt andra lagar, förordningar eller föreskrifter. Exempelvis för klätterklubbar och bygge av klättervägg tillkommer ofta krav om byggherrens arbetsmiljöansvar, däribland regler kring fallskydd och dyl.

Behov och funktion i anläggningen

Tänk på att ta med övriga ytor i val och design av lokal, såsom wc, omklädning, duschar, samt förvaring och tvätt av klättergrepp. Behövs det kanske en yta för uppvärmning och gym, systemvägg? Vill ni ha en yta för klubbhäng med sköna soffor och/eller en möteslokal.

Tips till “gymmet”:

Fria vikter, mattor, gummiband, sk fingerboards, chinstänger, t-rex band, ringar, systemvägg/moon vägg, trälister, yoga & stretch mattor/yta. etc

Värme, Luft och Ventilation

Var noga med att ha en fungerande ventilation i lokalen. Om “lös krita” är tillåten, var då noga med valet av yta på boulder-mattorna: Boulder-mattor med porös yta, t.ex. nålfiltsmattor, har egenskapen att de i högre grad “behåller” kritan än t.ex. galonväv, vilket minskar dammet. I vissa fall, exempelvis i multihallar, kan det vara tillämpligt att helt förbjuda lös krita. Tänk även på att en oisolerad lokal/dålig värme kan vara väldigt negativt utifrån skadeperspektiv. Bygg rätt från början så ni slipper använda brandfarliga och dyra värmeelement.

Ljud & ljus

Undvik bländande lampor både på låg och hög höjd. Då det är viktigt att man kan titta uppåt och se väggen, speciellt ankaret, utan att bli bländad. Planera för tillräckligt med ljus i hela lokalen, även under överhäng. Var noga med att takarmaturer och övrig belysning inte hamnar inom fallutrymmet för väggarna. Tänk även på att det är skillnad mellan varmt-gult och kallt-vitt ljus. Gult ljus kan göra det svårare att se skillnad på greppens färg. Ljudisolera eller bygg smart så att ljud kan skärmas av. Placera eventuella musikhögtalare på sånt sätt att musiken inte stör eventuella utbildningar.

Brandsäkerhet och utrymning

Kraven om brandskydd kan skilja sig beroende på om det är en befintlig lokal om det ska byggas helt nytt eller vid omfattande renovering. Regler och krav kan även skilja sig mellan kommuner och regioner. Det blir lätt väldigt komplicerat och tidskrävande att sätta sig in i alla lagar och regler kring brand och utrymning. När ni har en färdig design på väggen i lokalen, är det bästa att tillsammans med fastighetsägaren och en brandkonsult definiera och dokumentera vad som ska gälla för brandskydd, utrymningsvägar och max antal klättrare i lokalen. Obs, var noga med att stämma av brandregler så fort någon ändring i väggdesignen har gjorts. Systematiskt brandskyddsarbete ska alltid se till att upprätthållas av nyttjanderättshavaren alternativt ägaren av lokalen. Det ska alltid finnas en brandskyddsansvarig med ansvar för brandskydd och dokumentation. Vem som ansvarar för vilka delar i brandskyddet bör regleras i ett avtal mellan ägaren och nyttjanderättshavare av lokalen.

Kort om lagar & förordningar

För bygglovspliktiga åtgärder som regleras i Plan och byggnadslagen kontakta kommunens bygglovskontor. För frågor kring skäligt brandskydd gäller LSO (lagen om skydd mot olyckor) där det systematiska brandskyddsarbetet (SBA) ingår, kontakta er lokala räddningstjänst för mer information.

Hur beräknar man max antal människor som får vistas i lokalen?

“Som ägare eller nyttjanderättshavare av en lokal är det du som är ansvarig för säkerheten i lokalen. Du ansvarar även för att inte för många personer samtidigt vistas där.”

Det viktigaste är att ta reda på hur många som kommer vistas i lokalen maximalt. Utifrån det kan sedan räddningstjänsten svara på hur utformning för utrymningsvägarna bör vara och i vissa fall åker de ut och kollar. Räddningstjänsten har enligt lag krav på sig att hjälpa till med information och rådgivning. Är byggnaden mycket stor eller att räddningstjänsten av någon anledning anser sig vilja göra tillsyn kan det även bli fråga om en tillsyn enligt 5 kap 1§ LSO för att se så att anläggningen uppfyller 2 kap 2§. Tillsynen kommer då ske på det brandtekniska skyddet samt hur det systematiska brandskyddsarbetet fungerar. Observera att räddningstjänsten tar ut en avgift för tillsyn. Men rådgivning och information är kostnadsfri. Tänk på att när man har satt ett maxantal så får ni inte överstiga det.

“Det största problemet är att vi inte har några möjligheter att tvätta grepp eller någon klubblokal/kansli. Detta är något vi kommer behöva jobba med framöver.

Vi har även haft mindre problem med fotbollen då det till och från flyger bollar in över väggen.”

–Kiruna KK.

Design av vägg

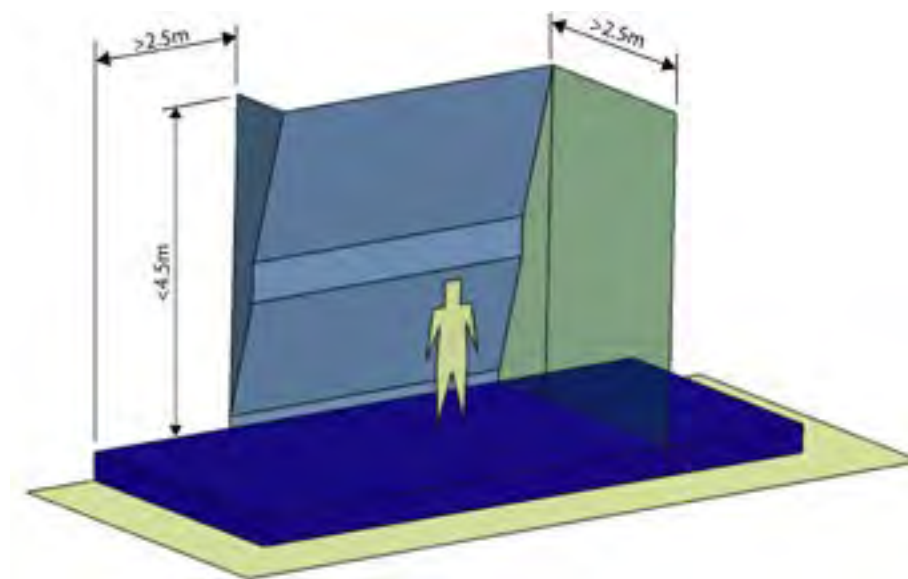
Att bygga en klättervägg

Ett estimat på kostnad för att bygga vägg är (år 2018) 3000-5000 kr per kvadratmeter. Kostnaden kan bero på lokalens beskaffenhet, val av leverantör och andra faktorer. Till detta tillkommer även kostnader för eventuella bouldermattor.

Det finns två huvudtyper av klätterväggar, boulderväggar och repklätterväggar. Dessa regleras av två olika standarder, **SS-EN 12572-1** för repväggar och **SS-EN 12572-2** för boulderväggar och bouldermattor.

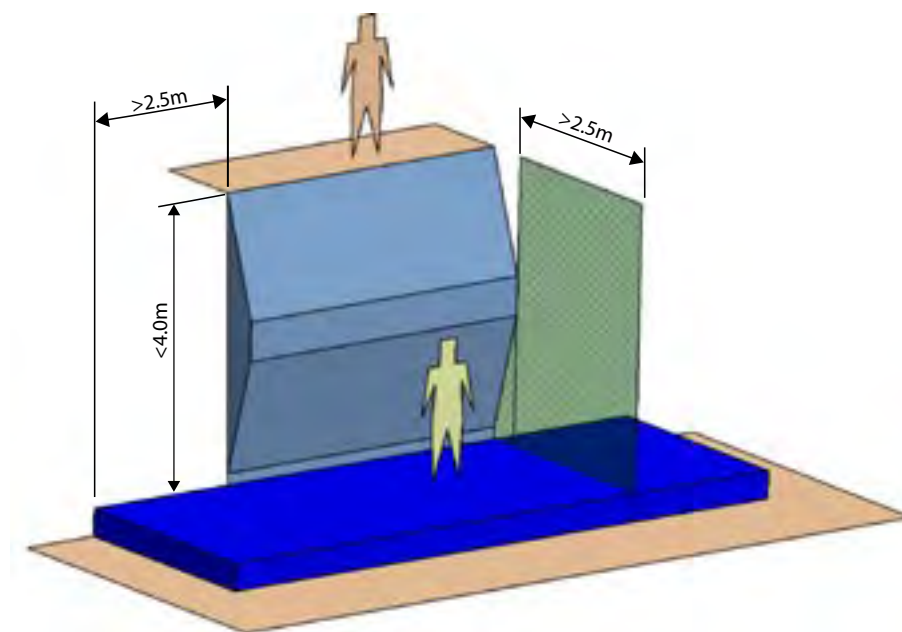
*Granska offerten från väggleverantören.
Tänk på ta med övriga poster när ni söker
bidrag, exempelvis skylift och förråd.*

*“Vi blev tvungna att gjuta tre nya betongfundament,
samt sätta nya stålbalkar. Vilket blev 150 000 kr
extra som vi inte hade räknat med. Det är ju en
fristående vägg. Dock så stod kommunen för den
kostnaden som tur var.” – KFUM Skellefteå Idrott.*

Bouldering

Enligt standarden får en boulderväggs höjd inte överstiga 4,5 meter över den skyddande tjockmattan under väggen. Tjockmattan/bouldermattan [blå i figuren] måste täcka en yta som utbreder sig tillräckligt åt alla håll som klättraren kan tänkas falla. I bilden ovan ska mattan helst täcka mer än 2,5 meter från den yttersta kanten på själva väggen [indikerad med grön yta i figuren].

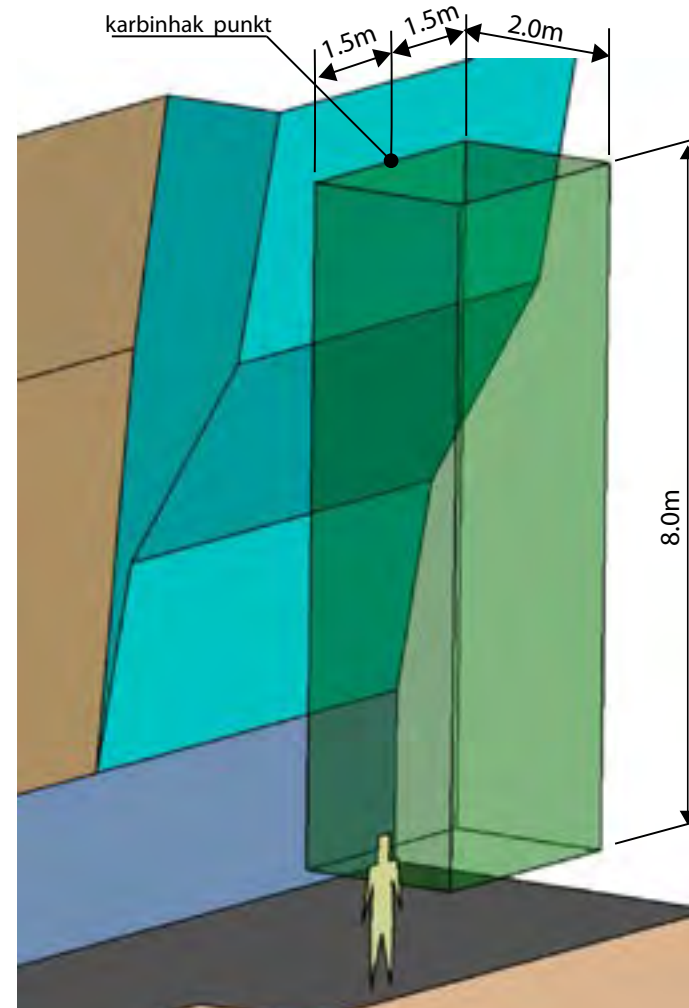
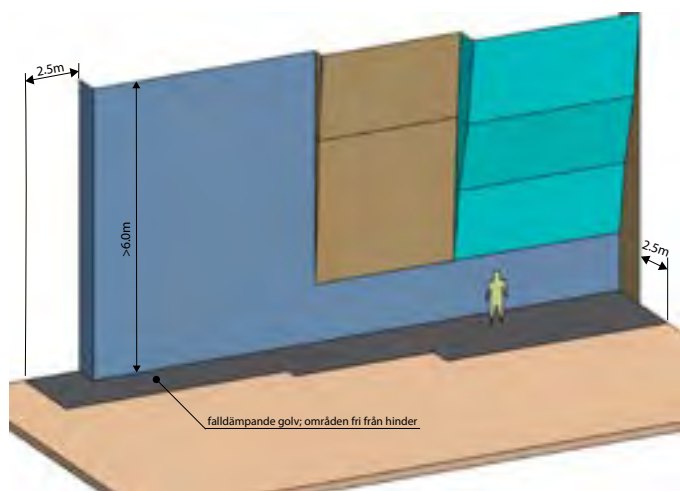
Om det är möjligt att stå ovanpå väggen så kallat "toppa ur" problemen, så får boulderväggs höjd inte överstiga 4,0 meter, se bilden ovan. I tillägg, om det är två motstående väggar, planera väl för ytan framför väggen, det ska finnas fallutrymme samt yta för folk som kommer befinna sig i mitten. Tänk även på att grepp och volymer bör räknas som del av klättrväggen, och därmed utgöra referens för mattans utbredning. Om volymen sticker ut 60 cm bör rimligtvis projektionen/landningen vara 2,5 m + 0,6 m som minimum!

Repklättring

En repklättervägg kan vara hur hög som helst, och klättraren skyddas framförallt av ett system med sele och rep, som säkras av en annan person. På en repklättervägg kan repet antingen gå via ett ankare vid toppen av väggen (topprepsklättring) eller kan klättraren koppla i repet i karbinhakar medan hen klättrar uppåt i så kallad ledklättring.

Falldämpande golv

Det finns rekommendationer från anläggningskommittén där man bör använda sig av en falldämpande ytbeläggning i enlighet med 3 meters-testet i EN 1177. Det kan översättas till att man behöver en 90 mm tjock gummigranulatsmatta. Men viktigt här är att det är testmetoden, inte tjockleken som är avgörande. Se bild nedan för utbredning.

Generella krav

En klättervägg inte får ha sprickor eller hål (ej avsedda för klättring) som kan leda till att fingrar fastnar i dessa, dvs ej 8-25 mm. Vid varje ankare eller karbinhake måste det finnas ett fallutrymme som är fritt från hinder som sträcker sig 2,0 meter bakåt, 1,5 meter åt varje sida och 8,0 meter ner. Se den gröna boxen i bilden ovan

Höjd från marken (h):	Avstånd mellan punkter:
Max h= 3,10 m	Första punkten
h ≤ 4,00 m	1,00 m
h > 4,00 m	1,10 m
h > 5,00 m	1,20 m
h > 6,00 m	1,30 m
h > 7,00 m	1,40 m
h > 8,00 m	1,50 m
h > 10,00 m	2,00 m

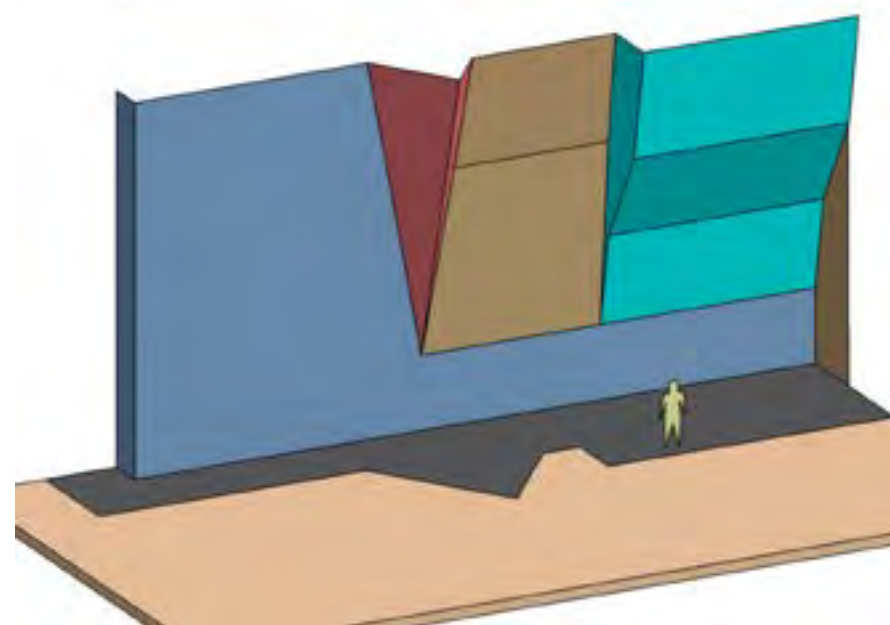
Avstånd mellan säkringspunkter

Vid ledklättring finns det numera även definierat hur individuella säkringspunkter ska placeras i förhållande till marken. Exempelvis ska det vara 1 meter mellan säkrings punkterna om avståndet till marken är mindre eller lika med 4 m. Det tillåtna avståndet mellan punkterna varierar sedan beroende på det totala avståndet till marken. Se ovan tabell för översikt, ni finner mer information om detta i senaste SS-EN 12572-1 från 2017.

Väggdesign - Mindre och medelstora väggar

En klättervägg ska lämpligen kunna tillfredsställa behoven som ställs av de som ska använda den, vilket oftast är motionärer. Den faktor som i största grad påverkar väggens svårighetsgrad är väggens branthet. Hur brant väggen är, ger en god indikation till vilken målgrupp väggen är tänkt för. En väggs lutning kan variera från ca 70° (sva/inåtlutande) till 180° (överhängande/tak), se exempelbild nedan.

Vid byggnation och planering av en större vägg, kan det vara värt att planera utformningen så att två separata verksamheter kan fortgå samtidigt. Exempelvis barn och ungdomsklättring samtidigt som topprepskurs eller allmän klättring.

Exempel på fördelning av 300m² vägg

Lutning	Fördelning	Lämpat för
70-85°	ca 15-20%	"SVA" För barn, nybörjare eller klättrare med funktionshinder. Även lämplig som uppvärmning område och kurs.
~90°	ca 15-20%	För barn, nybörjare eller klättrare med funktionshinder. Även lämplig som uppvärmning område och kurs.
100°	ca 25%	Passar de flesta klättergrupper, ej mycket avancerad klättring och seniortävlingar
110°	ca 25%	Passar för de med ett par års erfarenhet upp till tävlingsnivå.
120-130° 150-180°	ca 10% max 5 %	Passar avancerade klättrare och tävlingsnivå

Den fördelning av väggareal i tabellen ovan, är ett exempel på hur en fördelning kan se ut. Denna fördelning bygger på en relativt stor hall, ca 300m² klätteryta. Denna fördelning lämpar sig för repklätterväggar, då boulderväggar bör vara något brantare.

Klättergrepp

Även klättergrepp har en egen standard, 12572-3. Där beskrivs bland annat hur grepp ska testas och dess krav på hållfasthet. Dock är det långt ifrån alla tillverkare som följer denna standard till punkt och pricka, men det följer i princip alltid med monteringsinstruktioner. Som kund är det då mycket viktigt att alltid montera greppen enligt dessa instruktioner, för att slippa krångel vid eventuella reklamationer eller dylikt.

Det kan vara lockande att bygga "roliga" strukturer på klätterväggen men dessa tröttnar man generellt ganska snabbt på. Sprickor kan vara ett värdefullt tillägg i den grundläggande strukturen, om det finns efterfrågan. För att få till en varierad och flexibel klättervägg kan det istället vara bra att köpa in många olika typer av grepp och så kallade volymer. Det finns många olika former och storlekar. Se bilden ovan.

Tänk på att planera för tvätt av klättergrepp i lokalen och läs på vad som gäller för hantering av olika typer av kemikalier, det finns reglerat i arbetsmiljölagen. Se även till att ni inte använder några kemikalier som kan tänkas påverka annan klätterutrustning som är tillverkat i nylon.

Bygga själva

För mindre boulderväggar går det relativt lätt att bygga själv, men det är mycket viktigt att se till att spara alla ritningar och eventuella lastberäkningar. Utan dem kan det bli problem att i framtiden påvisa att väggen är säker. Det finns ett flertal företag som erbjuder ritningar och förslag gratis på nätet till hur man bygger en enklare bouldervägg själv. Dock kan man inte anta att dessa följer standarder eller avses användas för bygge av professionella väggar med många besökare.

Boulderväggar är väldigt tunga. Strukturen som stödjer väggen måste vara tillräckligt stark för att stödja "dödvikten" (vikten av själva väggen) och den "levande vikten" (klättrarna). Enbart dödvikten kan komma upp i hundratals kilo. Levande vikt kan variera, inte bara på klättrarens vikt men också på de tillfälliga krafterna som skapas när klättraren rör på sig. Dessa krafter kan vara flera gånger klättrarens vikt. Stödsystemet, antingen en redan existerande struktur eller en byggd speciellt för klätterväggen, måste vara kapabel att stödja den maximala kombinerade stressen. Konsultera en ingenjör, för att vara absolut säker på att strukturen stödjer de laster som den kommer att utsättas för.

“Säkrare väggdesign” - Tips från Säkerhetskommitten:

- ☐ Se till att väggen som levereras uppfyller EN12572-1, 2.
(OBS nya standarden sedan jan 2017 med nya mått mellan bultarna)
- ☐ Försäkra er att väggen som levereras också de facto uppfyller EN12572-1, eventuellt genom opartisk besiktning vid överlåtandet. Det finns i princip inte en enda klättervägg idag som man känner till som faktiskt har uppfyllt alla kraven väl på plats.
- ☐ Boulderfattors utbredning samt konstruktion enligt EN12572-2. Mattorna ska ALLTID gå fram hela vägen till väggen. Det ska inte finnas avstånd mellan matta och vägg, undantagsfall extremt brant vägg.
- ☐ Tänk igenom hur svingen blir om man faller på toppprep, för att undvika kollision med andra personer, installationer och föremål.
- ☐ Falldämpande golv under replätterväggar, förslagsvis med utbredning enligt EN12572-2 och boulderfattans utbredning 3 m enligt EN1177.
- ☐ Undvik att bygga ”toppväggar” högst upp på boulderväggar där man bjuds in att klättra upp med fötterna över kanten.
- ☐ Undvik att bygga valv där klättrare försvinner ur sikte, och där personer sedan går under utan att se klättraren på andra sidan.
- ☐ Undvik sluttande mattor eller skarvar nära väggen. Sluttande mattor närmast basen är ok endast vid mycket branta väggar enligt EN12572-2.
- ☐ Bra att planera landningen vid bouldering så att fallytan är MINST enligt EN12572-2. Väggar som vetter mot varandra får enligt standard dela fallyta men planera då även för yta där folk kan stå och vänta på “sin tur”. Dvs planera ”pausyta” så att de som inte klättrar kan stå någonstans utan att befinna sig i fallytan.

Använda en leverantör

Det viktigaste är att ni anlitar en väggleverantör som förstår vad ni vill ha, och att de konstruerar och bygger väggen på ett säkert sätt. En ny klättervägg som köps från en väggleverantör bör uppfylla svensk standard för artificiell klätterkonstruktion. (Tidigare nämnda SS-EN) Detta garanterar en typgodkänd produkt, som uppfyller de krav som kan ställas på en vägg. Den standard som finns för klätterväggar är inte ett juridiskt krav. Men det är mycket svårt att själv kontrollera att allt blir rätt om man väljer att köpa en vägg som inte är testad och tillverkad enligt standarden. Flera leverantörer slarvar med att bifoga dokumentationen, så ställ krav på er leverantör. (Se info ruta om dokumentation)

Det finns inte så många aktörer i Sverige som har väggar som är tillverkade enligt standarden. Kontakta Klätterförbundet kansliet för mer information om vilka leverantörer som är aktuella för tillfället.

Tips från Halmstad KK:

- *Ta reda på inlämningsdatumen för bidragen och skriv ordentliga ansökningar.*
- *Nöj dig inte med de vanliga väggleverantörerna, det finns väldigt många att välja ifrån där man kan få mycket bättre priser och nya innovativa lösningar.*
- *Underskatta inte arbetsomfattningen.*

Följande dokumentation ska finnas för en klättervägg:

Överensstämmelsedokumentationen ska levereras till kunden och innehålla följande information, där det är applicerbart:

- ☐ Detaljerad beräkning för hela konstruktionens stabilitet och alla säkringspunkter
 - ☐ Placering av säkringspunkterna
 - ☐ Rapport för anslagstest för ytellementen
 - ☐ Rapport över "proof test" för klätterväggen
 - ☐ Rapport för test av säkringspunkternas infästning enligt annex C, om applicerbart
 - ☐ Rapport för test av greppfästen
 - ☐ Märkning
 - ☐ En instruktionsmanual ska bifogas och ska innehålla följande:
 - Informationen i punkt 56
 - Position och typ av säkringspunkter på klätterväggen.
 - Maximalt antal säkringspunktslinjer (leder) som kan användas samtidigt på klätterväggen. Notera: I normala fall är antalet säkringspunktslinjer lika med antalet toppankare.
 - Specifika användnings, underhålls och inspektionskrav, se annex G. För klätterväggar som inte är byggda enligt nämnda standard så bör så många delar som möjligt dokumenteras ändå. Speciellt beräkningar och inspektion är intressant.
- Klätterförbundet äger inte rätt att återge hela standarden (den kan köpas från www.sis.se).*

Exempel på jämförelse mellan olika Leverantörer

Jämförelsetabell			
Företag	Företag 1	Företag 2	Företag 3
Pris			
Total pris	5	4	4
Pris/kvalitet	2	4	2
Produktkvalitet			
Teknisk Livslängd/hållbarhet	2	5	3
Materialtålighet	2	5	3
Användbarhet/kvalitet	2	5	3
Säkerhetsstandard EN12572	5	5	5
Offertens utformning			
Allmän beskrivning	1	4	4
Produktbeskrivning	1	3	3
Modellens kvalitet	3	5	3
Överensstämmelse med vår önskemål/vision	2	5	3
Ingenjörbesök + beräkningar			
Lastberäkningar	4	4	3
Inkluderar kostnader för besök?	0	5	0
Produktion			
Produktionstid	4	4	4
Produktionskvalitet	2	4	3
Leverans			
Leveranstid	3	3	3
Leveranspris	5	3	3
Montering			
Monteringstid	4	4	4
Monteringspris	3	3	3
Säkerhet vid montering			
Boendekostnader	4	4	4
Ekonomi			
Betalningsschema	4	4	4
Referensvärdering			
Internt	1	4	3
Externa källor	1	5	3
Serviceavtal efter leverans			
Dokumentation	3	4	4
Serviceutbud	2	4	2

Poäng per enskild kriterium (total 25st) varierar mellan 0 och 5. Totala summan kan högst bli 125
Slutpoäng får variera mellan 1 och 10, därav en omräkningsfaktor på 12.5

Slutpoäng (poängsumma/12,5)

Poängsumma		
Företag 1	Företag 2	Företag 3
7	8	6
11	20	14
7	17	13
4	9	3
6	8	7
8	6	6
11	11	11
4	4	4
2	9	6
5	8	6
Poängsumma		
65	100	76
Företag 1	Företag 2	Företag 3
5,2	8,0	6,1

Värdera & jämföra leverantörer

Att välja leverantör kan vara utmanande, hur kan man bedöma vem som ger bästa kvalitet till bästa pris? Det är några viktiga saker som man bör ha med sig när man ska välja:

- ☐ Var noga med att de följer Europeiska och svenska standarder för konstruktion av klätterväggar. Försäkra er att de avser att bifoga ritningar, information och manual när väggen är klar.
- ☐ Granska offerten noga och fråga efter allt som inte finns specificerat.
- ☐ Väggarna tillverkas många gånger utanför Sverige och behöver fraktas till lokalen.
- ☐ Tekniker flygs till Sverige som innebär logi kostnader.
- ☐ Skylift är ofta en tjänst som köparen ska stå för.
- ☐ Erbjuder leverantören helhetslösningar? Exempelvis, ingår boulderbatter eller måste ni köpa dessa av någon annan leverantör?

Vad är viktigt i kontakt med leverantören?

Det är viktigt att förstå att väggleverantörerna inte jobbar gratis. Det går att få en enkelt estimat på kostnad utifrån storlek på lokalen. Men för att få exakta siffror behövs en konkret design och ritning på lokalen. Väggleverantören kan sedan hjälpa till med en utförlig koncept design av väggen, men det är först när ett avtal har ingåtts mellan leverantör och beställare.

En första designskiss

Ha klart för er vilka som är er målgrupp idag och i morgon. Designa väggen utifrån de behov ni definierar och gör klättringen tillgänglig för era relevanta målgrupper. Skriv ned era behov och all fakta ni har kring lokalen samt försök rita upp era önskemål, nivån kan variera från enkel skiss på papper till avancerad 3D i CAD. Det viktigaste är att leverantören har något att utgå ifrån när ni sedan tillsammans utformar den slutliga designen av väggen.

Tips från Björn Strömberg, föredetta elitklättrare

Björn menar att det är bättre att titta på helheten när det gäller tävlingsvägg. Ofta är det mer problem med brist på grepp och volymer hos klubbarna. Spara på väggstruktur och lägg pengarna på grepp istället, samt lägg pengar på ledare och andra resurser vid tävling än att få "tävlingsstatus" på väggen.

Bygga tävlingsvägg

Tävlingsgrenar på inomhus väggar: Lead, bouldering, speed, drytooling, paraclimb. Klasser: Junior, senior.

Börja med att ställ er frågan: Vad är viktigast; att få till en vägg med "tävlingsstatus/SM status" eller att många ska få möjlighet att träna på att tävla? Ni kan hålla många och bra tävlingar på väggar som inte följer kraven på SM väggar. Men om syftet är att hålla SM och internationella tävlingar bör man följa de riktlinjer och krav som nämns i följande avsnitt.

Tävlingsväggar

För nationella mästerskapstävlingar ställs samma krav på väggarna som vid internationella tävlingar. Vid Cuptävlingar, tex Sverigecupen, kan mindre avsteg göras från kraven, detta beslutas i så fall av Svenska Klätterförbundets Tävlingskommitté.

All teknisk utrustning som används i en internationell tävling måste följa relevanta EN standarder, om inte annat anges av "International Federation of Sport Climbing" - IFSC. Information om gällande standarder finns att hitta på IFSC hemsida.

Ledklättring (Lead)

Ledklättertävling ska utföras på en artificiell, ändamålsenligt designad vägg på minst 12 höjdmeter. Ytan på klätterväggen ska tillåta byggnation av leder om minst 15 meter långa, med minst 3 meter i bredd för varje led. Det finns en rekommendation angående lutning på väggen, i skrivande stund är den ca 30%. Kontakta tävlingskommittén, kansliet eller IFSC för senaste information gällande detta. Avståndet mellan säkringspunkter ska även följa EN standard.

Bouldering

Bouldertävlingar ska äga rum på korta klätterleder så kallade problem/boulders, som klättras utan rep, byggda på ändamålsenligt designad artificiell klättervägg. Klätterstrukturen och greppen ska följa gällande standarder nämnda ovan. Klätterstrukturen ska normalt tillåta konstruktion av minst 10 självständiga boulderproblem, för att kunna rymma parallella problem vid varje tävlingsrunda. Alla boulders ska byggas på en upphöjd plattform och riktade så att de är synbara från alla punkter i den publika klätterarenan. Varje boulder ska inkludera ett tydligt markerat område från vilket deltagaren kan se bouldern och vilket ska inkludera boulderfattan. Mer information om själva tävlingsförfarandet för bouldering finns att hitta på IFSC hemsida, se tävlingsregler.

SPEED väggar

För tävling i "Speed" krävs en särskilt designad vägg med specifika grepp, placerade i ett särskilt mönster. Speedtävlingar ska utföras på klätterleder som är 15 m långa, konstruerade på ändamålsenligt designad artificiell klättervägg. Allt inom speed är väldigt reglerat, några exempel följer nedan, läs mer på IFSCs hemsida.

Klätterytan ska ha ett minimum om två parallella banor (inklusive tidtagarutrustning) med en design som uppfyller kraven i "IFSC Speed License Rules". Klätterbanorna kan vara bredvid varandra eller sitta separat. Men avståndet mellan banorna får ej vara större än 1 meter och i alla lägen måste banorna vara horisontellt arrangerade lika.

Klätterväggens yta ska bestå av harts (resin) och kvarts (quartz) sand i förhållande 0.1/0.4 (granulometry) och vara i en neutral ljus färg så att det skapas en stark kontrast mot klättergreppen.

Klättergreppen som används måste vara konstruerade i den design som IFSC har licensierat för speedtävlingar. Allt annat materiell, grepp, qds etc måste tas bort från väggen, förutom då permanenta bulthängare.

Drift

Säkerhet

När man klättrar kan enkla misstag få allvarliga konsekvenser. Varje klättrare påverkar i mycket stor utsträckning sin egen säkerhetsnivå. Säkerhetstänket har funnits med som en självklar del av klättringen i alla tider. En genomtänkt utformning av klätterlokalen kan bidra mycket positivt till säkerheten, såsom att undvika utstickande föremål och att se till att ha falldämpande golv. Vidare så handlar varje introduktionskurs och de flesta vidareutbildningar till stor del om att lära sig säkringstekniker, vilka som är de största riskmomenten och hur man ska göra för att minska riskerna. Svenska Klätterförbundets säkerhetskommitté sammanställer olycksstatistik och finner mönster för att vi bättre ska förstå riskerna och undvika framtida olyckor.

Exempel på “vanliga” säkerhetsmissar:

Lösa grepp som lossnar vid belastning

Slitna slingor på permanenta quickdraws/kortslingor

Slitna snabbblänkar

Slitna rep

Slitna slingor på självsäkringssystem

Bristande utbredning av bouldermattor

Slitna/skadade mattor med skarvar, glipor etc

Slitna bulthängare

Volymer som är bristfällig monterade med för få eller för korta skruvar

Föremål i direkta fallzonen

Föremål på falldämpande golv (kraschzonen)

Permanent utrustning som ej är godkänd för klättring (förvånansvärt vanligt)

Grepp som monteras med träskruvar istället för bult

Designen av klätterleder och boulderproblem påverkar i stor grad riskfaktorn.

Checklista

- ☐ Se till att hålla kontinuerliga inspektioner av vägg och utrustning. Håll gärna interna PPE utbildningar. Se till att ha snabba och effektiva åtgärdsrutiner för om exempelvis någon påträffar ett löst grepp eller trasigt rep i lokalen.
- ☐ Satsa på utbildning, instruktörer och ledare med grund i SKF's normerade utbildningar, se till att ingen får klättra i hallen förrän de har rätt kunskaper.
- ☐ Undvik hög musik och följ regler kring max antal personer i lokalen samtidigt.
- ☐ Informera om risker och vikten av kamratkontroll.
- ☐ Etablera ett enkelt och tillgängligt system för att meddela sig med relevanta personer i klubben/ på anläggningen.
- ☐ Etablera rutiner för incidentrapportering, feedback till ledbyggare, skador på utrustning etc.
- ☐ Se till att det finns en säkerhetsplan
- ☐ Använd viktsäckar i kombination med hjälplåsande broms

Utbildning

När man väljer att bygga repklätterväggar, bör man också välja att ha auktoriserade instruktörer anslutna till anläggningen. För enbart bouldering med regelmässigt höga väggar och väl täckande tjockmattor rekommenderas "boulderintroduktionstillfällen" med information om dess regler och risker samt tydliga och tillgängliga säkerhetsaffisher. Båda repklättring och bouldering gynnas mycket av utbildade tränare.

Auktoriserad inomhusinstruktör

Tanken med att auktorisera klätterinstruktörer är att säkerställa den höga kompetensnivå som finns bland Svenska Klätterförbundets instruktörer och skapa konsensus rörande metoder som traditionellt utmärker den svenska klätterutbildningen. Auktorisationssystemet ska generera instruktörer som på ett säkert, kunnigt och effektivt sätt kan utbilda, vägleda, hjälpa och inspirera sina elever. Genom att gå en kurs med en SKF-auktoriserad instruktör, får eleven en kurs som lever upp till högt ställda kvalitetskrav. I tillägg till inomhusinstruktör finns även nivån; topprepsinstruktör som då är behörig att hålla topprepskurser.

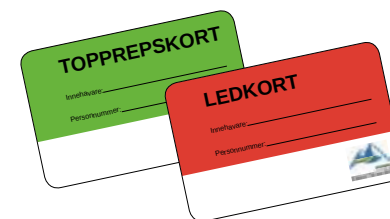

Tips: Beställ säkerhetsaffisher från Klätterförbundet och sätt uppi lokalen!

Tränarutbildning

Svenska Klätterförbundet erbjuder utbildningar för dig som vill bli tränare/ledare inom klättring.

Utbildningarna bygger på en allmän del som SISU Idrottsutbildarna håller i distrikten och en klätterspecifik del som Klätterförbundets egna utbildare håller i. SISUs utbildningar är allmänna för samtliga idrotter. Klätterförbundets egna utbildningssteg äger rum på olika orter i landet, alltid med en lokal klubb som värd. De olika stegen är; Barn- och ungdomsledare (steg 1), Klubbtränare (steg 2), Distriktstränare (steg 3). Du kan läsa mer om innehållet i de olika utbildningsnivåerna på Klätterförbundets hemsida.

Eleverkurser

Topprepsklättringskurs

Det är den kurs som många börjar med idag och som ger dig "grönt kort". Det gröna kortet är ofta en förutsättning för att du ska kunna klättra rep på en klättervägg. Kursens målsättning är att du ska kunna topprepsklättra och topprepssäkra självständigt på en inomhusvägg. Du kommer att lära dig om vanligt förekommande utrustning vid en inomhusvägg och efter genomgången kurs är målet att du ska ha förståelse för vilka risker som finns vid en inomhusvägg samt hur du undviker skador och olyckor vid topprepsklättring. Du får också lära dig en del om uppvärmning, stretching och skadeförebyggande träning, samt en del om klätterteknik.

Ledklättringskurs

Kursen som ger dig "rött kort". Kursinnehållet liknar det för topprepskurs, men här lär du dig att klättra med repet från backen, det vill säga att du kopplar i repet i karbiner längs vägen. Du lär dig också att säkra en person som ledklättrar.

Självsäkringssystem

Självsäkringssystem, så kallade autobelay, gör att man kan klättra en led utan en person som säkrar. Denna typ av säkringssystem är dock inte helt felfria, om man väljer att se människan som en del av systemet. Så länge säkerhetsutrustning och säkerhetssystem kräver en människa för sin funktion så måste även människans handlande och felhandlande ses som en del av systemet. Dessa självsäkringssystem har sina praktiska fördelar för användaren men även sina nackdelar. En del av underhållet brukar anläggningen/klubben kunna göra medan annat måste göras av godkänd servicepartner. Detta innebär en del kostnader i form av serviceavgift och transport samt förlorad "klättertids" under servicen. Mer information om användning, kostnader samt arbete med riskminimering med dessa system finns att läsa på Klätterförbundets hemsida.

Ledbygge

Se till att ha motiverade ledbyggare, Det gynnar alla besökare i anläggningen. Det finns kurser/utbildning i ledbygge, kontakta kansliet för kontaktuppgifter till de som är aktuella för att anlita. I tillägg är det viktigt att sätta upp rutiner för hur och när ledbygge ska utföras i lokalen, så att det inte innebär någon säkerhetsrisk för klättrare och besökare. Det finns även krav och regler gällande fallskydd vid arbete på hög höjd som bör tas i beaktande.

Att tänka på vid ledbygge:

Det är lätt att missa hela klubbens behov vid ledbygge och utveckling av klätterhallen. Ett tips är att titta på arbetet utifrån frågorna:

Vad ska vi göra? För vem gör vi det? Varför gör vi det? Hur ska vi göra det?

Försäkringar

Medlemsförsäkring

Alla som tecknar medlemskap i en förening som är ansluten till Svenska Klätterförbundet omfattas av en medlemsförsäkring. Försäkringen gäller fr o m att medlemsavgiften är inbetald till föreningen. Försäkringen gäller för olycksfallsskador som inträffar under aktivitet inom den egna klättringen. Som sådan aktivitet räknas klättersport inklusive tävling och träning, klättring på artificiell vägg, klättring utomhus på block/klippa/is eller skidalpinism enligt höjdgivelseser som inte undantas i försäkringen. Försäkringen gäller också under direkt färd till och från dessa aktiviteter. Om en aktivitet sker på annan ort än hemorten (även utomlands), gäller försäkringen också under resor och vistelse i samband med denna, dock med vissa begränsningar.

Grundförsäkring RF

I och med Klätterförbundets medlemskap i Riksidrottsförbundet (RF), ingår även en grundförsäkring som gäller; under utförande av ideella uppdrag i egenskap av förtroendevald, ledare, funktionär eller liknande, under tid som kurs eller läger pågår i egenskap av uttagen representant för försäkrad organisation. Försäkringen gäller också under direkt färd till och från aktivitet som angetts ovan. Sker aktivitet på annan ort än hemorten (även utomlands) gäller försäkringen också under hela vistelsen på den aktuella orten. Grundförsäkringen gäller bara för kärnverksamheten, det som hör till idrotts-sammanhanget .

Kompletteringsförsäkring

Det finns mycket annat som en idrottsförening kan behöva försäkringstrygghet för. Det är till exempel viktigt att ha en utökad ansvarsförsäkring om ni arrangerar olika aktiviteter vid sidan om er ideella idrottsliga verksamhet. Ni behöver också gå igenom vad föreningen äger och vilket belopp ni ska försäkra det för. I

kompletteringsförsäkringen bas ingår dels ett utökad ansvarsskydd för verksamheter utöver kärnverksamheten, som exempelvis försäljning av lotter julgranar, svenssexor etc. Det ingår även skydd för lokalens värde samt lös egendom inklusive klätterväggen och grepp. I skrivande stund finns det tre försäkringsbelopp:

Kompletteringsförsäkring:

Upp till 250 000kr, kostar ca 1500kr/år

Upp till 500 000kr, kostar ca 3000kr/år

Upp till 1 miljon kr, kostar ca 4500kr/år

Om ni äger lokalen så teckna en kompletteringsförsäkring som täcker både lokalens värde samt all lös egendom inkl själva klätterväggen med grepp. Om ni hyr lokalen men äger väggen med tillbehör, ska försäkringen tecknas för väggens och tillbehörs värde. Tänk på om ni bygger själva så gäller inte kompletteringsförsäkringen under själva byggfasen. Men den gäller när väggen väl är klar. Tänk även på att, vid en eventuell skada, så kommer skaderegleraren ta in alla tänkbara underlag för granskning av ärende. Om hen finner att väggen inte var byggd enligt säkerhetsföreskrifter och standard så kommer det bli nedsättning i eventuella ersättningar.

Besöksförsäkring

Det finns även en speciell "besöks olycksfallsförsäkring" som gäller för besökande till klätterväggen som inte är klubbmedlemmar, med samma villkor som medlemsförsäkringen. Denna försäkring går endast teckna för en klättervägg som har fått en speciellt kvalitetsstämpel av Klätterförbundet, så kallad certifiering. Kontakta kansliet för senaste info angående detta.

Läs mer på Folksam's hemsida eller kontakta kansliet för kontaktuppgifter till relevanta handläggare hos Folksam.

Certifiering av klättervägg

Att certifiera en klättervägg handlar om att kvalitets-säkra hela verksamheten på väggen, allt från utbildning till hårdvara och väggar. Att certifiera en klättervägg/anläggning kostar mellan 1500–5000 kr och kräver mycket eget arbete, samt en hel del kommunikation med Anläggningskommittén. Kommittén gör alltid minst ett besök på väggen innan en certifiering blir färdig. Om ni är intresserade av att certifiera er klättervägg, kontakta Svenska Klätterförbundets Anläggningskommitté eller kansliet.

Klätteranläggningars branschorganisation, KABO

”KABO bildades i november 2014. Det är ett gemensamt initiativ till en medlemsdriven intresseorganisation med bland annat syftet att ge stöd till organisationer som erbjuder inomhusklättring i någon form - från kommersiell klätteranläggning till föreningar med klättervägg som en del av mycket annat. “...” Som medlem kan du ta del av samordning kring regelverk och ordningsfrågor, säkerhetsinformation, få stöd och hjälp med hantering av risker, användandet av gemensamma utbildningsnormer samt mycket mer.” Läs mer på Kabos hemsida: <http://kabois.se>

Kontroll av Utrustning & Klättervägg

Kontroll av utrustning

Utrustningen (selar, rep, karbiner, repbromsar mm) levererades ursprungligen med skriftlig information (bruksanvisning), där det framgår på vilket sätt och hur ofta de ska kontrolleras. Utrustningen definieras som personlig skyddsutrustning (PPE -Personal Protective Equipment) och är därmed väl reglerad i lagar och regler hur de ska användas, säljas, etc. Vanligtvis anger tillverkaren att utrustningen ska kontrolleras årligen av en "kompetent person". Dock kan mycket tätare kontroller behövas, beroende på användandets karaktär och omfattning. Det är också viktigt att användarna gör en egen kontroll innan varje användning. Om denna typ av utrustning ska lämnas för kontroll till extern part, så är det lättast att söka företag som arbetar med kontroll av annan personlig fallskyddsutrustning.

Kontroll av klätterväggen

En väggägare måste se till att varje del i en vägg är säker att använda. Har man köpt klätterväggen av en leverantör och den är tillverkad enligt standard ska det följa med en vägghmanual som beskriver när och hur kontroller av väggen ska utföras.

Det finns en hel del gamla klätterväggar runt om i landet, i sporthallar, skolor, fritidslokaler etc och många av dessa väggar har inte använts på länge. Men allt eftersom sporten ökar, ökar även förfrågningarna på att börja använda dessa äldre väggar. Även om de kan vara något begränsande jämfört med moderna väggar, kan de ändå vara mycket värdefulla för introduktion till sporten och för träningsmöjligheter.

Att bedöma huruvida äldre väggar är säkra att klättra på eller inte kan vara en svår nöt att knäcka.

En generell checklista på vad som kan kontrolleras och när:

Kontroller bör loggföras.

Daglig

Generell översikt, dvs ta ett varv i hallen och gör en okulär besiktning av; Rep, mattor, golv, väggytor, ev lösa grepp och ev viktsäckar. Inga föremål flyttade till fallområden.

Månadsvis

Toppankare, säkringspunkter, Quick draws, rep, golv, mattor, gör PPE

Var tredje månad

Alla säkringspunkter i väggen, bultar, bulthängare, fasta quick draws, slingor och karbiner.

Klättergrepp

Klätterväggens yta

Årlig

Infästningar av bärande strukturen

Paneler från baksidan

Utrustning PPE

Följande punkter bör tas i beaktande:

- ☐ Det finns inga specifika lagkrav rörande kontroll av en klättervägg. Dock finns det lagkrav på att den är säker att använda, vilket betyder att man behöver veta hur den byggts, och man måste underhålla den så att dess säkerhet inte försämras.
- ☐ För att kunna kontrollera en klättervägg måste man ha information från tillverkningen. Om en klättervägg är köpt av en väggleverantör så får man en omfattande bruksanvisning som anger hur den ska skötas och kontrolleras.
- ☐ Om man har byggt väggen själv, eller om man låtit t.ex en byggfirma bygga väggen, så behöver man ta fram sin egen underhållsplan, och ta fram egna rutiner för hur kontroller ska genomföras.
- ☐ Om väggen är "hemmabyggt" dvs inte byggd av en professionell väggleverantör, så behöver man själv, eller i samarbete med någon annan, ta fram en underhållsplan med information om hur kontroll ska genomföras. För att ta fram en sådan plan krävs det att man har information om hur väggen är byggd samt information om väggens konstruktion.
- ☐ En kontroll av väggen är bara relevant om man vet att väggen var säker att använda när den var ny. Om väggen var säker eller ej, när den var ny är inte lätt att svara på. Men som referens kan man använda sig av kraven i den produktstandard som finns för klätterväggar. En klättervägg som köps av en professionell tillverkare har tillverkats och testats enligt standarden.
- ☐ För en vägg som inte är en köpt produkt så ska de som byggt, eller låtit bygga, ha motsvarande dokumentation rörande hur konstruktionen är utförd, och beräkningar med de laster som den kan utsättas för.
- ☐ Det vanligaste är att denna dokumentation saknas för "hemmabyggda" väggar, och då är det svårt att säga att väggen någonsin varit säker att använda.

Slutsatsen är att:

- 1) En kontroll av väggen är bara till hjälp om man redan vet att väggen var säker när den var ny.
- 2) Det är dyrt och svårt att i efterhand bekräfta hållfastheten på en befintlig vägg.

Det går att hitta företag som säger att de kontrollerar klätterväggar, utan att kräva dokumentation om väggen. Det handlar främst om företag som arbetar med kontroll av andra installationer i idrottshallar, men det finns också företag inom klätterbranschen som anger att de gör detta.

En kontroll av väggen, utan att det finns dokumentation om väggens konstruktion, ger inte tillräcklig säkerhet. Det vill säga, att när man utfört en kontroll och kommit fram till att det inte finns några skador som försvagar väggen, så vet man att väggen är **LIKA SÄKER SOM NÄR DEN VAR NY**, inte att den är säker. Man behöver alltså fortfarande kunna påvisa att själva bygget gjorts korrekt från början.

Svenska Klätterförbundet

Klättrarna & klubbarna

Svenska Klätterförbundet verkar för att främja, utveckla och tillgängliggöra alla typer av klättring i Sverige. Klätterförbundet ska även företräda klättringens discipliner. Det är dock varje klättrares eget ansvar att ta till sig kunskaper som leder till säker klättring med minsta möjliga påverkan på naturen. Varje klättrare bedömer och väljer själv vad som är en acceptabel risk.

Förbundet är uppbyggt av medlemsklubbar och alla medlemmar tillhör någon av klubbarna. Förbundsstyrelsen tillsätter vartannat år förbundsstyrelsen som styr förbundet mellan förbundsmötena. Styrelsen tillsätter kommittéer som jobbar inom olika verksamhetsområden och styrs av styrelsens och förbundsmötets beslut. Dessutom finns en handfull anställda som bl a hjälper kommittéerna och styrelsen samt svarar på frågor från klättrare och allmänheten.

Kansliet

På kansliet finns anställd personal som servar styrelsen, kommittéerna och klubbarna. De anställda har kunskap inom många olika områden så som; medlemskap, ekonomi- och försäkringsfrågor, IdrottOnline, anläggning, Bergsport, access, utbildning med mera.

Styrelsen

Klätterförbundets styrelse väljs av förbundsmötet och är förbundets beslutande organ då förbundsmötet inte är samlat (det vill säga under mandatperioden mellan två förbundsmöten). Styrelsen driver verksamheten i enlighet med förbundets stadgar, idéprogram och den verksamhetsplan som antogs av senaste förbundsmötet.

Klubbarna

Antalet klubbar varierar över tiden, men i snitt finns ca 80 lokala klätterklubbar runt om i Sverige. Antalet medlemmar i klubbar ökar ständigt och under 2018 fanns det ca 12 000 medlemmar. Dessutom är det många som klättrar utan att vara medlemmar i förbundet. I många fall är klubbarna kopplade till en inomhuslokal där största delen av klubbverksamheten sker. Huvudverksamheten består ofta i att erbjuda inomhusklättring för barn och vuxna genom att hålla klätterväggarna i bra skick och utbilda klättrarna till att klättra på ett säkert sätt. Klubbarna håller även utomhusklätterkurser och ordnar aktiviteter för medlemmarna. Arbetet med att hålla kontakter med lokala aktörer och myndigheter som påverkar klättring utomhus, det så kallade accessarbetet, ligger också på klubbarna. Behovet av accessarbete ser olika ut på olika platser och klubbarna anpassar sitt arbete efter det.

Kommittéerna

Kommittéerna består av ideellt arbetande klättrare från hela landet som valt att engagera sig i en specifik fråga som rör klättring. Det kan handla om allt från utbildning av instruktörer, utformning och uppdatering av normer till marknadsföring, access, säkerhetsfrågor och medicinska frågor. Många av de som jobbar i kommittéerna har utbildning inom det område de engagerar sig i. Kommittéerna ger expertutlåtanden inom sina respektive områden och finns som ett stöd till lokalklubbarna.

Mer Info

För referenser och länkar till mer information för varje kapitel finns ett separat dokument som uppdateras kontinuerligt. För att ta del av denna, maila eller ring kansliet och be om senaste referenslistan till "Att Bygga Klättervägg".

kansliet@klatterforbundet.se

www.bergsport.se

Den här broschyren är framtagen för att möta efterfrågan från klätterklubbar och andra aktörer som önskat en mer samlad informationskälla till hur man bygger klättervägg. Förhoppningen är att många frågor besvaras i denna vägledning och att den bidrar positivt till utvecklingen av nya klätterhallar runt om i Sverige.

